

**အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ (အေဒီ ၅-ရာစု)
ရှေးဦးအဋ္ဌကထာကျမ်းပြု**

အသောကကို ဆန်းသစ်သူ

မဟာယာနသုတ္တန်များ ထွန်းကားပြန့်နှံ့လာပြီးနောက် ယင်းမဟာယာန အတွေးအမြင် တိုးတက်လာခြင်းသည် အခြားသောဂိုဏ်းများ၏ တိုးတက် ပြောင်းလဲမှုကိုလည်း သက်ရောက်စေခဲ့သည်။ မဟာယာန ကျမ်းစာများ ကို အလေးဂရု မပြုလိုသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် တက်ကြွစွာ ရှိနေ ခဲ့ကြလျက် စာပေ၊ ဘာသာစကားနှင့် မဟာယာန မဟုတ်သော ဗုဒ္ဓဝါဒ ဆိုင်ရာ ကျမ်းစာ အများအပြားကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် နာဂရဇ္ဈန၊ အရိယဒေဝ၊ အသင်္ဂတို့ကဲ့သို့ သော ဆရာ တစ်ဦးမျှကိုမူ မဖော်ပြနိုင်ဘဲ ရှိကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ၎င်း တို့နှင့် ဂုဏ်ရည်တူ အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု ဆရာကြီး အာဇာနည် အရှင် မဟာဗုဒ္ဓယောသ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ်သည် အရှင် မဟာမဟိန္ဒ စတင်ထားခဲ့သည့် အလုပ်ကို ဆက်လုပ်ရေးအတွက် သီရိ လင်္ကာသို့ ကြွရောက်ခဲ့ပြီး အရှင်မြတ်၏ ကြိုးပမ်းမှု ရလဒ်ကြောင့် ထေရ ဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ယနေ့တိုင် ရှင်သန် ထွန်းပြောင်လျက် အရှေ့ တောင်အာရှ တစ်ခွင်သို့ ပြန့်နှံ့သွားခဲ့သည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓ စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့ပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံ အဆောက်အအုံဖြင့် အထွတ်တပ်ထားသော ဗုဒ္ဓဝါဒသည် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ် တော်ကို ရရှိခဲ့သည့် မဟာဗောဓိညောင်ပင်မှ အကိုင်းနှင့်အတူ ဘီစီ ၃- ရာစုမှစ၍ အသောကမင်း၏ သားတော် အရှင်မဟိန္ဒ၏ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် သီရိလင်္ကာ၌ ပြန့်နှံ့ခဲ့သည်။ အရှင်မဟိန္ဒ တည်ထောင်ခဲ့သော မဟာဝိဟာ

ရကျောင်းတိုက်သည် ဘုရင်မင်း အဆက်ဆက် ဦးဆောင် ထောက်ပံ့မှု ကြောင့် စည်ပင်ခဲ့သော်လည်း အေဒီ ပထမရာစု နှစ်များအတွင်း ပြိုင် ဘက် အဘယဂိရိ ကျောင်းတိုက်၏ မဟာယာန အတွေးအခေါ်များကို လက်ခံလိုမှုသည် မဟာဝိဟာရဝါသီတို့၏ ရှေးဟောင်း အယူအဆများ အပေါ် ငြီးငွေ့လာသည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ တစ် ချိန်တည်းတွင် အိန္ဒိယ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် မဟာယာန အတွေး အယူများသို့ ကူးပြောင်းခဲ့ကြလျက် သီရိလင်္ကာသည်သာ မူရင်း ပိဋကတ် သုံးပုံနှင့် အခြားကျမ်းစာများကို ထိန်းသိမ်းသူအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ထေရဝါဒ ကျဆင်းနေချိန် အေဒီလေးရာစု ဝန်းကျင်တွင် အရှင် မဟာဗုဒ္ဓ ယောသ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း ဖြစ်သည်။

အရှင်မြတ်သည် ကိုယ်ပိုင်ဟန်ကိုသာ အမှီပြုလျက် ရနိုင်သည့် အ ထောက်အထား အားလုံးကို စုဆောင်းပြီး ထေရဝါဒဓမ္မနှင့် အကျင့်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းသည့် အဖွင့်ကျမ်း (အဋ္ဌကထာ)များကို ရေးသား ခဲ့သည်။ အရှင်မြတ်၏ အဋ္ဌကထာကျမ်းများ၌ လေးစားထိုက်သည့် မဟာ ဝိဟာရကျောင်းတိုက်၏ စာပေအားလုံးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပြီး ပါဠိဘာ သာပြန်ဆိုရုံ သက်သက် မဟုတ်ဘဲ အကြောင်းအရာအလိုက် သက်ဆိုင် ရာ စာပေအားလုံးကို စုစည်းဖော်ပြသည်။

အရှင်မြတ်၏ ကိုယ်ကျိုးမငဲ့သည့် ကြိုးပမ်းမှုသည် အသောကမင်း၏ သာသနာပြု လုပ်ငန်းကြီး ပြန်လည် လန်းဆန်းလာခြင်းကို ထိန်းထားနိုင်ခဲ့ သည်။ အရှင်မြတ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်သည် သီရိလင်္ကာနှင့် အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း၌ ထေရဝါဒကျမ်းစာ ရေးသားမှု ပြန်လည် ဆန်းသစ်ရန် အင် အားတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယင်း ပြန်လည် ဆန်းသစ်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ လည်း ပါဠိဘာသာ ပွင့်လန်းလာသည်အထိ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျက် ယင်းသို့ ပွင့်လန်းခြင်းသည် မူရင်းဒေသတွင် ဗုဒ္ဓဓမ္မ ကွယ်ပျောက် သွားပြီး

နောက် ဗုဒ္ဓဓမ္မကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းရာ၌ ကြီးစွာသော အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ ရေးသားခဲ့သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာသည် ကမ္ဘာကျော်သော ကျမ်းဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ် ရေးသားခဲ့သည့် အခြားသော အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို အရှင်မြတ်ပေးခဲ့သော အမည်များဖြင့် ဖော်ပြရသော် သမန္တပါသာဒိကာ၊ သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ၊ ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ၊ သာရတ္ထပ္ပကာသနီ၊ မနောရထပူရကီ၊ အဋ္ဌသာလိနီ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီ၊ ပဉ္စပကာရက-အဋ္ဌကထာ၊ ကင်္ခါဝိတရကီ၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ပရမတ္ထဇောတိကာ နှင့် ဇာတကအဋ္ဌကထာ တို့ဖြစ်သည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း အကြောင်းကို အစောဆုံး ခေတ်မှစ၍ ယနေ့တိုင် ရေးသားကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်းတွင် သီလ၏အဓိပ္ပာယ်၊ ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ အကျိုး၊ အကျိုးဆက်တို့နှင့် စတင်လျက် သမာဓိအကြောင်းကို ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးပြီးနောက် ဝိပဿနာဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ပြီးပြည့်စုံစွာ နားလည်သည်အထိ ဖွင့်ဆိုရှင်းပြသည်။ ပညာ၏ သီအိုရီပိုင်း ဆိုင်ရာကို အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆိုပြီးသောအခါ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်မှု အတွေ့အကြုံ၌ ပညာလက်တွေ့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဖော်ပြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် နိဗ္ဗာန်သို့ ဦးတည်သော အတွေ့အကြုံ အသိအမြင်၊ ထိုးထွင်း သိမြင်ပုံနှင့် မဂ်ဖိုလ်လေးဆင့်သို့ ဆိုက်ရောက်ပုံတို့ကို ပြည့်စုံစွာ ရှင်းပြသည်။

သီလသည် ဝိသုဒ္ဓိလမ်းစဉ်ကို လျှောက်လှမ်းသူများအဖို့ မိမိကိုယ်ကို ထိန်းစောင့်ရန် လုံးဝ လိုအပ်သောအရာ ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်ကို ထိန်းစောင့်ခြင်းနှင့် အတွေးအကြံတို့ကို အမှန်အတိုင်းသိအောင် ကြိုးစားသည့် ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်စေသဖြင့် သီလသည် အားလုံးကို လမ်းညွှန်သည့် လူ့ခန္ဓာ

ကိုယ်၏ ဦးခေါင်းနှင့်တူပြီး တွန်းအားတိုင်းကို ငြိမ်စေသည့် အအေးဓာတ် ဖြစ်သည်။

လေ့ကျင့် ချုပ်ထိန်းမှုဖြင့် စောင့်စည်းရသည့် တွန်းအားအဖြစ် သီလကို ဖော်ပြရာတွင် ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စရိုက် စွမ်းရည်တို့ကို စင်ကြယ်စေသည့် ငုတင်အခြေခံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဤကျမ်း၌ အထူးဖော်ပြချက်မှာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံရှိ ရှေးခေတ် ရဟန်းတော်များ၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းများကို ပုံစံအဖြစ် သရုပ်ဖော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသသည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းဖြင့် ထေရဝါဒ လမ်းစဉ်ကို စုစည်းတင်ပြခဲ့သည်။ သီရိလင်္ကာနှင့် အရှေ့အာရှဒေသ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်သည့် အကျင့် မှေးမှိန်သွားခဲ့သော်လည်း အရှင်မြတ်ရေးသားသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကိုမူ ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းထားကြပြီး လေးစားခဲ့ကြသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစု၌မူကား ရဟန်းတော်များသည် အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ ပြောသည့် အချက်အလက်များ၏ အရေးပါမှုကို နားလည်လျက် ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ ရှုမှတ်ရန် နိုးကြွလာခဲ့ကြပြီး တစ်ဖန် သီလသမာဓိ ပညာဟူသော ကျင့်စဉ်သုံးရပ်မှာ ထေရဝါဒ၏ လမ်းစဉ်အဖြစ် ထွန်းလင်းလာပြန်သည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၏ အဖွင့်ကျမ်းများ

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၌ ပါဠိဘာသာအဖွင့်ကျမ်းနှင့် ဘာသာပြန်ကျမ်း များစွာရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် ရှေးအကျဆုံး အဖွင့်ကျမ်းမှာ အရှင်မဟာဓမ္မပါလ၏ ပရမတ္ထမဇ္ဈိသာဋီကာ ဖြစ်သည်။ ယင်းနောက် ဒုတိယ ရှေးကျသော ကျမ်းမှာ ဒုတိယ ပရတ္တမဗဟုမင်း (၁၂၃၆-၁၂၇၂) ရေးသည့် သီဟိုဠ်ဘာသာ အဖွင့်ကျမ်း ဖြစ်သည်။ ထူပဝံသကျမ်း နိဂုံးအရ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂသင်္ခေပနှင့် ယင်းသင်္ခေပ၏ သီဟိုဠ်ဘာသာ အဖွင့်ကျမ်းတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းနှစ်ကျမ်းမှာ ယခုအခါ ပျောက်ဆုံးသွားပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမည်မသိမထေရ် စီရင်သည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂဏ္ဍိပဒ ကျမ်းတို့ ဖြစ်သည်။

၁၉၅၇-တွင် နန္ဒာရာမဝိဟာရ ကျောင်းနေ အရှင်ပဏ္ဍိတ မထေရ်က လည်း သီဟိုဠ် ဘာသာပြန်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မြန်မာပညာရှိ ဦးဖေမောင် တင်က ၁၉၃၁-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြန်ဆိုပြီး လန်ဒန်ပါဠိတော် အသင်း (P.T.S.)က ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ၁၉၅၆-တွင် အရှင်ဉာဏ မောဠိ မထေရ်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုသည်။ ဂျာမန်ရဟန်းတော် အရှင်ဉာဏတိလောက မထေရ်ကလည်း ၁၉၅၂-တွင် ဂျာမန် ဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ အဖျောက်ဆရာတော် အရှင်နန္ဒမာလာနှင့် မဟာစည် ဆရာတော် အရှင်သောဘနတို့လည်း မြန်မာဘာသာ ပြန်ခဲ့ကြသည်။

ဝိသုဒ္ဓမဂ်ကျမ်းကို အနုရာဓပုရမြို့ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်နေ အရှင်သံဃပါလမထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးသားသည်။ မည်သည့်ကျောင်း ဌာ သီတင်းသုံးစဉ် ရေးသားကြောင်း ဖော်ပြချက် မတွေ့ချေ။ သမန္တပါသာ ဒိကာကို မရေးသားမီ ဖြစ်သဖြင့် မဟာနိဂမသာမိ ပြာသာဒ်ကျောင်းမှာပင် ရေးသားခဲ့ဖွယ် ရှိသည်။

ဝိနည်းငါးကျမ်းအဖွင့်

သမန္တပါသာဒိကာ-သည် ဝိနည်းငါးကျမ်း၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်း၌ ဝိနည်းစည်း ကမ်းများအပြင် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ ဒဿန၊ သမိုင်း၊ ရှေးခေတ် အိန္ဒိယနှင့် သီရိလင်္ကာတို့၏ နိုင်ငံရေးထင်ဟပ်ချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ ယင်းကျမ်း ဗာဟိရနိဒါနကထာ၌ သံဂါယနာသုံးတန် အကြောင်း၊ အာစရိယပရမ္မရနှင့် အသောကမင်း စေလွှတ်သည့် သာသနာပြု အဖွဲ့အကြောင်း စသည့် ဗုဒ္ဓဝါဒသမိုင်းဦးကို ဖော်ပြသည်။ ဝေါဟာရ အဓိပ္ပါယ်သာမက သမိုင်း၊ ဇာတ်ဝတ္ထု၊ သဒ္ဒါ၊ ဝေါဟာရရင်းမြစ်၊ သံတူ ကြောင်းကွဲ၊ ဥမာဥပေယျ-စသည်တို့ကိုပါ ဖွင့်ဆိုသဖြင့် အလွန် ပြည့်စုံ ကောင်းမွန်ကြောင်း ပညာရှင်တို့ ချီးမွမ်းဖော်ပြကြသည်။

အရှင်မြတ် မှီငြမ်းပြုခဲ့သည့် ကျမ်းများမှာ အရှင်မဟာမဟိန္ဒတို့ ခေတ်

ကတည်းက သီရိလင်္ကာလူမျိုးတို့ ရေးသားပြုစုပြီး ထိန်းသိမ်းထားသည့် မဟာအဋ္ဌကထာ၊ မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာနှင့် ကုရုန္ဒိအဋ္ဌကထာတို့ ဖြစ် သည်။ အဆိုပါ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ သုံးကျမ်းကို ပညာရှင် ဗုဒ္ဓမိတ္ထမထေရ် (မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်မှ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်)ထံ သင်ယူခဲ့ကြောင်း နိဂုံး ၌ ဆိုသည်။ သမန္တပါသာဒိကာ စာကိုယ်၌မူ အန္တကအဋ္ဌကထာ၊ သင်္ခေပ အဋ္ဌကထာတို့၌ လာသော အဆုံးအဖြတ်များကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ သို့ဖြစ်လျက် ထိုအန္တက၊ သင်္ခေပအဋ္ဌကထာတို့ကို အဘယ်ကြောင့် မသင် ယူသနည်း။ အကြောင်းမူ အန္တကအဋ္ဌကထာမှာ အန္တကတိုင်းသား ဘာ သာစကားဖြင့် ရေးသားထားသောကြောင့် အိန္ဒိယမှာ နေစဉ်ကပင် လေ့ လာပြီးဖြစ်ခြင်း၊ သင်္ခေပအဋ္ဌကထာမှာ မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ၏ အကျဉ်း ချုပ်မျှ ဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

ယင်း သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ သုံးကျမ်းအနက် မဟာအဋ္ဌကထာကို မူ တည်၍ ဖွင့်ဆိုမည်ဖြစ်ကြောင်း ပဏာမ၌ ဝန်ခံထားသည်။ ယင်း အဋ္ဌ ကထာကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမှာ အရှင်ဗုဒ္ဓသိရိမထေရ် ဖြစ်သည်။ ဒက္ခကသာခါ မဟာဗောဓိ ပင်ပွားဖြင့် တင့်တယ် ခမ်းနားသော မဟာမေ ယဝန ဥယျာဉ်အတွင်းရှိ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ တောင်ဘက် ပဓာနဗရပရိဝေဏတွင် ကုသိုလ်ရှင် မဟာနိဂမသာမိ အမည်ရှိ ကျောင်း ဒကာ ဆောက်လုပ်သော ပြာသဒ်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ရေးသားသည်။

သမန္တပါသာဒိကာကို အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ ရေးပြီး၍ နှစ်များစွာ မကြာမီ အေဒီ ၄၈၉-တွင် သံဃဘဒ္ဒိမထေရ်က တရုတ်ဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့ပြီး ထို ဘာသာပြန်မှာ ယနေ့တိုင် ရှိသေးကြောင်း သိရသည်။ ယင်း အဋ္ဌက ထာ၌ ပါဠိဘာသာဖြင့် အဖွင့်ဒီကာကျမ်း သုံးစောင်ရှိသည်။ ရှေးအကျဆုံး မှာ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဒီကာဖြစ်ပြီး အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ သာရတ္ထဒီပနီဒီကာနှင့် စောဠတိုင်းသား အရှင်ကဿပ၏ ဝိမတိဝိနောဒနီဒီကာတို့ ဖြစ်သည်။

ဒီယနိကာယ်အဋ္ဌကထာ

သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ-သည် ဒီယနိကာယ်၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်း ပဏာမ၌ 'မာဂဓိဘာသာ အဋ္ဌကထာဟောင်းများကို ပထမ သံဂါယနာတွင် သံဂါယနာတင်ခဲ့ပြီး နောင်အခါ အရှင်မဟာမဟိန္ဒ ဝေရ်က သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်ယူလာကာ ကျွန်းသူ ကျွန်းသားများအတွက် သီဟိုဠ်ဘာသာ ပြန်ဆိုကြောင်း၊ အရှင်မြတ်သည် ယင်းသီဟိုဠ်ဘာသာ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများကိုပင် ပါပြီးအကြောင်းအရာကို ထပ်မထည့်ဘဲ ထေရဝါဒ အစဉ်အလာကို လိုက်နာသည့် မဟာဝိဟာရဝါသီ မထေရ်တို့၏ ပို့ချစဉ်ကို ထိန်းသိမ်းပြီး ရေးသားကြောင်း ဝန်ခံထားသည်။

သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဓာတုနှင့် သစ္စာလေးပါးတို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၌ အကျယ်ပြဆိုထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ယခုရေးသားမည့် အဋ္ဌကထာ၌ ထပ်၍ အကျယ် မပြတော့ကြောင်း အသိပေးသည်။ ထိုအတူ သုတ္တပိဋက၏ ပထမ နိကာယ်လေးရပ် အဖွင့်ကို ရေးသားရာ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ရေးပြီး အကြောင်းအရာများကို ရှောင်၍ ရေးမည်ဟု ဆိုသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒ ရှေးဦး သမိုင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် နိဒါန်းလည်း ပါသည်။ ပထမ သံဂါယနာ အကြောင်း ဖော်ပြပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံ၌ ပါဝင်သည့် ကျမ်းစာများကို သတ်မှတ်ပြထားသည်။ ယင်းနိဒါန်း၌ ပထမသံဂါယနာ တင်စဉ် အဘိဓမ္မာ ပိဋက ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း အတိအကျ ဆိုထားသည်။

ဝိနယပိဋကကို သံဂါယနာတင်ပြီးနောက် သံယာအကြီးအကဲ ဖြစ်တော်မူသော အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်က 'ကတမံ အာဂုသော ပိဋကံ ပထမံ သင်္ဂါယာမ = အရှင်ဘုရားတို့ အဘယ်ပိဋကကို ရှေးဦးစွာ သံဂါယနာတင်ကြပါမည်နည်း'ဟု မေးမြန်းချက်မှာ သံဂါယနာတင်ရန် ပိဋကနှစ်ခု ကျန်သေးကြောင်း ထင်ရှားစေသော အချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ သံယာအဖွဲ့က သုတ္တပိဋကကို ရှေးဦးစွာ တင်ပြီးမှ နောက်ဆုံး၌ အဘိဓမ္မာပိဋက

ကို သံဂါယနာတင်ရန် သဘောတူကြသည်။ ပိဋကတိုင်း၌ ပါဝင်သည့် ကျမ်းစာများကိုလည်း သတ်မှတ်ပြသည်။ အနှစ်ချုပ်သော် သဒ္ဓါရေး ရှင်းလင်းချက်များ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒရေးရာ၊ ကျင့်စဉ်များ၊ ကွဲပြားသည့် အယူအဆများ၊ အစဉ်အလာများ၊ ဇာတ်ဝတ္ထုများ၊ လူမှုရေး၊ သမိုင်းနှင့် ဒဿနဆိုင်ရာ ဖွင့်ဆိုချက်များဟူ၍ ဖြစ်သည်။

သုမင်္ဂလဝိလာသိနီကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမှာ သုမင်္ဂလ ပရိဝေဏ၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်သူ အရှင်ဒါဌာနာဂ မထေရ်ဖြစ်သည်။ 'ဒုရသင်္ဂရဝိဟာရအတွင်း ဂုဏ္ဍာကရကျောင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်လျက် သီဟိုဠ် အဋ္ဌကထာအားလုံးကို ပါဠိဘာသာပြန်ဆိုသည်' ဟူသော မဟာဝံသ (၃၇၊ ၂၄၄)အဆိုအရ နိကာယ်အဋ္ဌကထာ ကြီးများကို ရေးသားစဉ် ထိုကျောင်း၌ သီတင်းသုံးခဲ့ဖွယ်ရှိသည်။

မဇ္ဈိမနိကာယ်အဋ္ဌကထာ

ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ-သည် မဇ္ဈိမနိကာယ်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်း၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ၏ အခြားကျမ်းများ ဖြစ်သည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ သမန္တပါသာဒိကာနှင့် သုမင်္ဂလဝိလာသိနီတို့ကို ရည်ညွှန်း ကိုးကားချက်များ ပါရှိသည်။ သို့ဖြင့် ပပဉ္စသုဒ္ဓနီကို ယင်းတို့ နောက်မှ ရေးသားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ ဘဝတစ်စိတ် တစ်ဒေသနှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒ ရှေးဦးသမိုင်းလည်း ပါသည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓသည် နောက်ဆုံး နှစ်ဆယ့်ငါးဝါကို သာဝတ္ထိမြို့ရှိ ဇေတဝန်နှင့် ပုဗ္ဗရာမကျောင်းတိုက်တို့၌ တစ်လှည့်စီ သီတင်း သုံးတော်မူခဲ့ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အဓိက မှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းမှာ ထိုအချိန်က သီရိလင်္ကာ၌ တည်ရှိဆဲဖြစ်သည့် မဟာအဋ္ဌကထာ ဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ်နှင့်အတူ ယခင်က မယူရဇ္ဇတပဋန (သီဟိုဠ်မူ၌ မယူရရှုပပဋန) မြို့၌ အတူ သီတင်းသုံးဖူးသည့် အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တမထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးသည်။ ဤဗုဒ္ဓမိတ္တသည်

အဋ္ဌကထာတို့၏ နိဂုံးအပြီးတွင် ဖော်ပြသည့် ဝါကျရှည်ကို ရေးသွင်းခဲ့သည် ဆိုသော အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ၏ တပည့် သို့မဟုတ် မိတ်ဆွေ ဖြစ်နိုင်ပြီး သမန္တပါသာဒိကာနိဂုံးပါ အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာများကို သင်ယူသည့် အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တနှင့် အမည်တူ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

သံယုတ္တနိကာယ်အဋ္ဌကထာ

သာရတ္ထပ္ပကာသနီ-သည် သံယုတ္တနိကာယ်၏အဖွင့် ဖြစ်သည်။ စာကိုယ်၌ ကျမ်းပြီး နှစ်ကို မပြသော်လည်း ခေတ်သစ် သုတေသီတို့က သာရတ္ထပ္ပကာသနီသည် ပပဉ္စသုဒ္ဓနိထက် နောက်ကျပြီး မနောရထပူရဂီ ထက် ရှေးကျသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ကျမ်းပြုရန် တောင်းပန်သူမှာ ကမ္ဘီပုရမြို့ စသည်၌ ရှေးက အရှင်မြတ်နှင့် အတူနေဖူးသော အရှင်ဇောတိပါလ မထေရ် ဖြစ်သည်။

ဤကျမ်း၌ အရှင်ကောဏ္ဍညနှင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကဲ့သို့သော ရဟန္တာကြီးများ အကြောင်းကို ဖော်ပြချက်များ ပါရှိသည်။ ရှေးခေတ် သီရိလင်္ကာ၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ဝတ္ထု ဖြစ်ရပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်အဋ္ဌကထာ

မနောရထပူရဂီသည် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၏အဖွင့် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘီပုရမြို့ မှာရော အနရာဓပုရမြို့၊ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်မှာပါ အရှင်မြတ်နှင့် အတူ သီတင်းသုံး နေထိုင်ခဲ့ဖူးသည့် အရှင်ဇောတိပါလနှင့် ဇီဝကအမည်ရှိ ဥပသကာတို့ တောင်းပန်သောကြောင့် ရေးသားသည်။ ဤအရှင်ဇောတိပါလမှာ သာရတ္ထပ္ပကာသနီကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူနှင့် အတူတူ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

ဤအဋ္ဌကထာသည် ဖွင့်လိုသည့် အကြောင်းအရာအပေါ် အရှင်မြတ်၏ ထက်မြက်စူးရှစွာ ရှုမြင်မှု စွမ်းရည်ကို ညွှန်ပြသည့် ကျမ်းပင် ဖြစ်သည်။ စွယ်စုံ ဆွေးနွေး ဖွင့်ဆိုချက်တို့ကား ပြည့်စုံ များပြားပြီး နက်ရှိုင်းလှသည်။

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်၏ မဟာသာဝကကြီး ရှစ်ဆယ်တို့၏ ထေရုပ္ပတ္တိများကို ဖော်ပြမှု ပါဝင်သည်။

ဒီဃ၊ မဇ္ဈိမ၊ သံယုတ္တ၊ အင်္ဂုတ္တရ-ဟူသော နိကာယ်အဋ္ဌကထာ လေးခုလုံး၏ ပဏာမတို့၌ -

'ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ မယာ သုပရိသုဒ္ဓံ။
ဓုတ္တံ တသ္မာ ဘိယျော၊ န တံ ဣဓ ဝိစာရယိသာမိ။
'ထိုအလုံးစုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၌ ငါ ဆိုထားပြီးဖြစ်၍ ယခု ဖွင့်ဆိုမည့် အဋ္ဌကထာ (သုမင်္ဂလဝိလာသီနီ စသည်)၌ ထပ်မံ၍ မစိစစ်တော့ပေ'

ဟူသော ဖော်ပြချက် ပါရှိသဖြင့် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အပြင် ဖော်ပြပါ နိကာယ်လေးကျမ်း၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများကိုပါ ရေးသားခဲ့ကြောင်း အတိအကျ ဆိုနိုင်သည်။

အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာများ

အဋ္ဌသာလိနီ-သည် အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်းတွင် ပထမဆုံးဖြစ်သည့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ နိဒါနကထာ၌ သုမေဓာဘဝမှသည် ဗောဓိဉာဏ်ကို ရပြီးနောက် လေးခုမြောက် သတ္တာဟအထိ ဗုဒ္ဓအကြောင်းကို ဖော်ပြသည်။ ထို့ပြင် အဘိဓမ္မာတရားကို ဗုဒ္ဓ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဝါဆိုစဉ် နတ်တို့ကို ဟောကြားပြီး နောင်အခါ အရှင်သာရိပုတ္တရာ နှင့် တပည့်တို့အား ဟောကြားခဲ့ပုံကို ပြဆိုသည်။

အစဉ်အလာအဆိုအရ အဋ္ဌသာလိနီကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသပင် ရေးသားသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ မဟာဝံသ မှတ်တမ်းအရမူ အဋ္ဌသာလိနီကို အိန္ဒိယတွင် ရေးသည် (မဟာဝံသ၊ အခန်း ၃၆၊ ၂၂၅-ဂါထာ)။ သို့ရာတွင် အဋ္ဌသာလိနီ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့် သီဟဋ္ဌအဋ္ဌကထာတို့ကို ဖော်ပြသောကြောင့် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်သည် အနရာဓမြို့၊ မဟာဝိဟာရ ကျောင်း

တိုက်၌ စာပေ လေ့လာပြီးနောက် ယင်းကျမ်းကို ပိုမို ပြည့်စုံအောင် ပြန်လည် ပြုပြင် ရေးသားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အေပီ ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်ကမူ အဘိဓမ္မပိဋက၏ အဋ္ဌကထာများကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ ကိုယ်တိုင်၏ တောင်းပန် ချက်ကြောင့် အခြားအမည်မသိ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါး ရေးသည်ဟု ယူဆခဲ့သည်။

ထိုအရှင်၏ အဓိက အကြောင်းပြချက်မှာ အဋ္ဌသာလိနီကို ဘိက္ခုဗုဒ္ဓယောသ တောင်းပန်၍ ရေးသည်ဟု ယင်းကျမ်း ပဏာမ၌ဆိုခြင်း၊ နိကာယ် အဋ္ဌကထာများ၌ကဲ့သို့ 'ဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂေ မယာ သုပရိသုဒ္ဓိ' ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို မိမိ ရေးစီရင်ကြောင်း ဖော်ပြသည့် မယာ-ကတ္တားပုဒ် မပါခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တောင်းပန်သူ ဗုဒ္ဓယောသကို အဋ္ဌသာလိနီ ပဏာမ၌ ဘိက္ခု-ဟုဆိုပြီး သမ္မောဟဝိနောဒနီ ပဏာမ၌ ယတိ-ဟု သာမန် ဆိုခြင်း၊ အရှင်သံဃပါလ မထေရ်သည်ပင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို ရေးသားရန် တောင်းပန်ခြင်း ခံရသူ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသသည် ယုံကြည်ချက်၊ စွမ်းရည်၊ အရွယ်နှင့် ပြည့်စုံပါလျက် အခြားပုဂ္ဂိုလ်အား ရေးသား ရန်တောင်ပန်သည် ဆိုခြင်းမှာ မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုပြီး ၎င်း၏ ယူဆချက်ကို ပညာရှင် အများစု လက်မခံလိုဘဲ ရှိကြသည်။

သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌသာလိနီကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမှာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့် အမည်တူ စူဠဗုဒ္ဓယောသ တစ်ပါး ဖြစ်ကြောင်းဟု ဆိုနိုင်သည်။ သောတတ္ထကီကျမ်းကို ရေးသည့် အခြားနာမည်တူ ဗုဒ္ဓယောသ တစ်ပါးလည်း ရှိသေးသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် ယင်း၏ ခေတ်ကာလကိုမူ မသိရ။ ဤထေရ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ပင် အမည်တူ ဗုဒ္ဓမိတ္တမထေရ် နှစ်ပါးကို တွေ့နိုင်သည်။ ပါဠိစာပေသမိုင်းကို လေ့လာသူတိုင်း ယင်းသို့ သံသယဖြစ်ဖွယ် အမည်တူ ပုဂ္ဂိုလ်များစွာတို့ကို တွေ့ရခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

သမ္မောဟဝိနောဒနီ-သည် အဘိဓမ္မာဝိဘင်းပါဠိတော် အဖွင့်ဖြစ်သည်။

တောင်းပန်သူမှာ 'ယာစိတော ယတိ-နာ သုဗုဒ္ဓိနာ ဗုဒ္ဓယောသေန' ဟူသော နိဂုံးဂါထာအရ ကျမ်းပြုသူနှင့် အမည်တူ အရှင်စူဠဗုဒ္ဓယောသ ဖြစ်သည်။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ သီရိလင်္ကာနှင့် ပတ်သက်သည့် ရည်ညွှန်းချက် များစွာပါဝင်ပြီး ယင်း အချက်အလက်များကို အခြားမည် သည့် နေရာတွင်မှ မရနိုင်သဖြင့် သမိုင်းတန်ဖိုး ကြီးမားသည်။ နှောင်းခေတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ များစွာ ကိုးကားခံသော ရည်ညွှန်းကျမ်းကြီးလည်း ဖြစ်သည်။

ပဉ္စပကရကအဋ္ဌကထာ-သည် ဓာတုကထာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ၊ ကထာဝတ္ထု၊ ယမက၊ ပဋ္ဌာန-ဟူသော ကျန်အဘိဓမ္မာ ငါးကျမ်း၏အဖွင့် ဖြစ်သည်။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ သီခြား အမည်နာမ မရှိချေ။ နိဂုံးဂါထာများအရ အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်းလုံး၏ အဖွင့်ကို ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတည်း ရေးသားကြောင်း အတိအကျ သိရသည်။ 'သဒ္ဓါယ သမာရဒ္ဓါ' ဟူသော ဖော်ပြချက်အရ ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမရှိဘဲ 'စီရဋ္ဌိတတ္ထံ ဓမ္မဿ' ဗုဒ္ဓဓမ္မ အခွန်ရှည်စေရန် အရှင်မြတ်၏ သဒ္ဓါတရား သက်သက်ဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။

အသောကမင်း ကျင်းပခဲ့သည့် တတိယ သံဂါယနာ၌ နာယကမဟာထေရ် ဖြစ်တော်မူသော အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ ထေရ်က ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ရေးသားရသည်အထိ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော အကြောင်းတရားများကို ဖော်ပြချက် ပါရှိသည်။ ပထမ သံဂါယနာ၌ ရွတ်ဆို၍ သံဂါယနာ တင်ခဲ့သည်မှာ ကထာဝတ္ထု အနှစ်ချုပ်မျှသာ ဖြစ်ပြီး ယင်းကို အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ ထေရ်က တတိယသံဂါယနာတွင် အကျယ် တင်ပြခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာများကို ရေးသားစဉ် မည်သည့် နေရာတွင် သီတင်းသုံး ကြောင်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိချေ။ မဟာဝံသ၌ ဖော်ပြသည့် နိကာယ် အဋ္ဌကထာများကို ရေးသားသည့် "ဒုရသင်္ကရိဟာရ" အတွင်း ဂန္ဓာကရ ကျောင်းပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

အခြားအဋ္ဌကထာများ

ကခါဝိတရကီ-သည် ပါတိမောက်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ တောင်းပန်သူမှာ ဝိနည်းလေးစား ပြီး အကျင့်အာစာရနှင့် ပြည့်စုံသော အရှင်သောဏထေရ် ဖြစ်သည်။ နိဂုံးပါ ဝါကျရှည်၌ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ ရေးကြောင်း ဖော်ပြသော် လည်း ခေတ်သစ် သုတေသီများက လက်မခံလိုဘဲ ရှိကြသည်။ သီဟဠ အဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဝိဟာရဝါသီ မထေရ်တို့၏ ပို့ချစဉ်ကို မှီငြမ်းပြု၍ ရေးသည်။ မည်သည့် နေရာတွင် သီတင်းသုံးစဉ် ရေးသားခဲ့သည်ကို ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ။

ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ-ကို အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသရေးသည် ဟူသော အစဉ် အလာအဆိုကို ဆန့်ကျင်သည့် အချက်အလက် အများအပြားကို ခေတ် သစ် သုတေသီတို့ ထောက်ပြကြသည်။ မာလာလာဆေကေရက ဓမ္မ ပဒအဋ္ဌကထာ၏ ဘာသာစကားနှင့် ရေးသားဟန်တို့မှာ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ ရေးသည့် အခြားအဋ္ဌကထာများနှင့် ခြားနားသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။^၁ အေပီ ဗုဒ္ဓဒတ္တ မထေရ်ကလည်း ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာကို အရှင်မြတ်၏ လက်ရာ မဟုတ်ဟု ဆိုသည်။^၂ အတိအကျ ဆိုရန် ခဲယဉ်းသဖြင့် နိဂုံးအဆို အတိုင်း သာ မှတ်သင့်သည်ဟု ယူဆသည်။

ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်က တောင်းပန်သူကို အရှင်ကုမာရကဿပဟု ဖော်ပြ သည်။ ကျမ်းစာကိုရေးသားစဉ် ကြီးမြတ်သည့်ဘုရင် သီရိကုဋ (သီဟိုဠ် သီရိကုဋ) တည်ဆောက်သည့် ပြာသာဒ်၌ သီတင်းသုံးကြောင်း နိဂုံး၌ ဆိုသည်။ သီရိကုဋမင်းဟူသည် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသနှင့် ခေတ်ပြိုင် သီရိနိ- ဝါသ သီရိပါလ (မဟာနာမ)မင်း (၄၀၇-၄၂၉) အဖြစ် အတည်ပြုကြသ ည်။^၃ မဟာနာမ မင်းသည် ထေရဝါဒ ရဟန်းတော်များအား ဓူမရက္ခ တောင်၌ ကျောင်းဆောက်လုပ် လှူဒါန်းကြောင်း မဟာဝံသ(၃၇၊ ၂၃၃) အဆိုနှင့် ညီသည်။ သမန္တပါသာဒိကာကို မဟာနာမမင်း နန်းစံ ၂၁-တွင်

ရေးသား ပြီးသည်။ အဆိုပါမင်း နန်းသက်မှာ ၂၂-နှစ် ဖြစ်သဖြင့် ထိုမင်း ကွယ်လွန်ပြီးနောက်မှ ဤအဋ္ဌကထာကို ရေးသားခြင်း ဖြစ်ဖွယ်သည်။

ပရမတ္ထဇောတိကာ-အမည် အောက်တွင် ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာနှင့် သုတ္တနိပါတ အဋ္ဌကထာတို့ ပါဝင်သည်။ အစဉ်အလာအရ အရှင်ဗုဒ္ဓ ဃောသ ရေးသားကြောင်း ဆိုသော်လည်း ခေတ်သစ် သုတေသီ အများစု လက်မခံဘဲ ရှိကြသည်။ နိဒါန်းနှင့် နိဂုံးတို့၌ ရေးသားသည့် နေရာနှင့် တောင်းပန်သူတို့ကို ဖော်ပြချက် မပါချေ။ ဤကျမ်းတို့မှာ နိကာယ် အဋ္ဌ ကထာများ၏ အဆင့်အတန်းကို မမီဟု ဆိုကြသည်။

အချို့သုတေသီတို့က အိန္ဒိယတွင်ရေးသည့် ပရိတ္တအဋ္ဌကထာ ဟု သည်ကို ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာဟု ဆိုကြ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ အနေဖြင့် စာပေ မရင့်ကျက်သေးမီ ရေးသားခဲ့သည့် ကျမ်းများကိုပင် အမည်သစ်ပေးပြီး သီဟိုဠ်ဘာသာပြန်နှင့် တိုက်ဆိုင်၍ ပြန်လည် ပြင် ဆင်ဖြည့် စွက်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဇာတကအဋ္ဌကထာ-ကို အစဉ်အလာအရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ရေးသည်ဟုပင် ယူဆသည်။ ယင်းအဆိုကို အေဒီ ဆယ့်တစ်ရာစု ခန့်တွင် ရေးသားခဲ့သည့် ဇာတကအဋ္ဌဝါဂါဠပဒယ အမည်ရှိ သီရိလင်္ကာ ဂဏ္ဍိပဒ၌ မှတ်တမ်း တင်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအစဉ်အလာ အယူအဆကို ခေတ်သစ် သုတေသီတို့က စိန်ခေါ်ထားကြသည်။ ယင်းတို့တွင် ဂျီပီ မာ လာလာဆေကေရနှင့် အေပီ ဗုဒ္ဓဒတ္တတို့မှာ ထိပ်ဆုံးက ပါသည်။ ယင်း ကျမ်းကို ရေးသားရန် တောင်းပန်ကြသူများမှာ အရှင်အတ္ထဒဿီ၊ အရှင် ဗုဒ္ဓမိတ္တနှင့် မဟိသာသကဂိုဏ်းဝင် အရှင်ဗုဒ္ဓဒေဝတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်း သုံးပါးအနက် အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တမှာ ပပဉ္စသုဒ္ဓနီကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ၏ မိတ်ဆွေ သို့မဟုတ် တပည့်ပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ၏ လက်ရာ မဟုတ်ဟု ဆိုရန် ခဲယဉ်းသည်။

အဋ္ဌကထာကို နိဒါနကထာဖြင့် စတင်သည်။ ယင်းကို သုမေဓကထာ (သုဋ္ဌေးသား သုမေဓအကြောင်း)၊ ဒုရေနိဒါန (ပွင့်တော်မူပြီး ဘုရားရှင် တို့ထံ၌ ဗုဒ္ဓလောင်းလျာ၏ ၁၀)၊ အဝိဒူရေနိဒါန (တုသိတာ နတ်ပြည်၌ မွေးဖွားသည်မှ ဘုရားဖြစ်သည်ထိ ၁၀)၊ သန္တိကေနိဒါန (ဗောဓိဥဏ်ကို ရသည်မှ ပရိနိဗ္ဗာန် စံသည်ထိ) တို့ဖြစ်သည်။ ယင်းနောက် ဇာတကပါဠိ တော်မှ ရွေးချယ်ထားသည့် စကားလုံးများနှင့် ဇာတ်တော်များကို ဖွင့်ဆို သည်။ ဇာတ်တော်တိုင်းတွင် ပစ္စုပ္ပန်ဝတ္ထု၊ အတိတ်ဝတ္ထုနှင့် ဗုဒ္ဓဟော တော်မူသည့် စကားတော်များကို ဖွင့်ဆိုချက်ဟု အပိုင်းသုံးပိုင်း ပါသည်။

မှတ်သားဖွယ် တစ်ချက်မှာ အဝိဒူရေနိဒါနခန်း သကျမင်းတို့ ရဟန်း ပြုသည်ထိမှာ မရတော်မူသီနီ (ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ) ဖော်ပြချက်များနှင့် တူညီသည်။ ယင်း ဇာတကအဋ္ဌကထာကို ပံသိယပနသ ဇာတကပေါတ အမည်ဖြင့် သီဟိုဠ်ဘုရင် စတုတ္ထ ပရက္ကမဗဟု (၁၃၀၃-၁၃၃၀) သီဟိုဠ် ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ဤဇာတကအဋ္ဌကထာ မတိုင်မီရော ပေါ်ပြီး နောက်မှပါ ဂါထာစုက္ကိယ နှစ်မျိုးလုံးဖြင့် သီဟိုဠ်ဘာသာ ဇာတကဝတ္ထု များ ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။^{၁၁} ရေးစ် ဒေးဗစ်ကလည်း 'ရှေးဟောင်း သီဟိုဠ် ဘာသာဖြင့် ရှိခဲ့သည့် ဇာတ်တော်များကို အခြေခံသည်' ဟု ဆိုခဲ့သည်။^{၁၂}

မွေးရပ်ဇာတိ

အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ၏ ထေရုပ္ပတ္တိနှင့် ရေးသားသည့် ကျမ်းစာများနှင့် ပတ် သက်၍ ပညာရှင် များစွာတို့ ဆွေးနွေးထားကြပြီး ဖြစ်သည်။ ပါမောက္ခ မာလာလာဆေကေရသည် ထိုအချိန်က လက်လှမ်း မီသရွေ့ အထောက် အထားများကို အခြေပြု၍ နက်ရှိုင်းစွာ ရှင်းပြထားပြီး ဖြစ်သည်။ သူ၏ နိဂုံးကောက်ချက် အများစုမှာ ကောင်းမွန်သည်။ ဝါရင့်ပါဠိပညာရှင် အေပီ ဗုဒ္ဓတ္တသည် ရှိသရွေ့ အထောက်အထား အလုံးစုံနီးပါးကို သုံးသပ် လျက် ကျယ်ဝန်းစွာ ဆွေးနွေးပြီး ဆက်လက် လေ့လာရဦးမည့် အချက်

အလက် များစွာကိုလည်း ထောက်ပြထားသည်။^{၁၃} လေးစားထိုက်သည့် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဘီစီလော ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ကျမ်းမှာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓ ဇောသနှင့် လုံးဝ ပတ်သက်သည်။^{၁၄} ထို့ပြင် ဤအကြောင်းအရာသည် ပါဠိစာပေနှင့် ပတ်သက်သူ အားလုံးနီးပါးက ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးရ သော အကြောင်းအရာပင် ဖြစ်သည်။

ဤအဋ္ဌကထာဆရာကြီးနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်များကို အေဒီ ၁၂၁၁-တွင် မဟာဝံသ(ဒုတိယပိုင်း)နှင့် ဒါဌာဝံသကျမ်းတို့ကို ပြုစုသူ အရှင်ဓမ္မကိတ္တိမထေရ်က မဟာဝံသကျမ်း၌ ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းမဟာ ဝံသ (ဒုတိယပိုင်း)သည် သီရိမေဃဝဏ္ဏမင်း (၂၉၉-၃၂၇) လက်ထက်မှ စ၍ ပထမ ပရက္ကမဗဟု (၁၁၅၃-၁၁၈၆)အထိ သမိုင်းစဉ်ကို ဖော်ပြ သည်။ ထိုအချိန်က အရှင်ဓမ္မကိတ္တိတွင် လိုသလို အချိန်မရွေး အသုံးပြု နိုင်သော အလွန် ရှေးကျသည့် ကျမ်းဟောင်းများ ရှိနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အဆိုပါ မဟာဝံသကျမ်း (ဒုတိယပိုင်း)၌ ဖော်ပြချက်များသည် စစ်မှန် သည့် အချက်အလက်များ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ ရေးသည့် ကျမ်းစာများ၌လည်း အချို့အချက်များ ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် အေဒီ ၁၅-ရာစု မတိုင်မီ ရေးသည့် အရှင်မဟာ မင်္ဂလမထေရ်၏ ဗုဒ္ဓဇောသုပ္ပတ္တိ ကျမ်းကား များစွာ အထောက်အကူ မပြုချေ။ အကြောင်းမူ ကျမ်းပြုသူသည် စစ်မှန်သည့် အချက်အလက် အနည်းငယ်သာ ဖော်ပြနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သဒ္ဓမ္မသင်္ဂဟနှင့် သာသနဝံသ ကျမ်းတို့လည်း မဟာဝံသနှင့် ဗုဒ္ဓဇောသုပ္ပတ္တိ ကျမ်းသို့ လိုက်၍ပင် ဆိုကြသည်။

(၁) မဟာဝံသအဆို

မဟာဝံသ(ဒုတိယပိုင်း)၌ ဖော်ပြသည့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ၏ အတ္ထုပ္ပ- တ္တိမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည် -

အရှင်မြတ်သည် အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်း၊ ဂယာအရပ်ဒေသရှိ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အနီး၌ ပုဂ္ဂိုလ်လူလင်အဖြစ် ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံပညာရပ်များ၊ သီဆိုတီးမှုတ်ခြင်းစသော အတတ် ခြောက်ဆယ့်လေးမျိုးနှင့် ဗေဒသုံးပုံတို့ကို တစ်ဖက်ကမ်းပေါက် တတ်မြောက်သည်။ သူသည် အယူဝါဒ အမျိုးမျိုးကို တတ်ကျွမ်းပြီး ဝါဒရေးရာတွင် ရဲရင့်လှသည်။ အချေအတင် ဝါဒစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲလိုသဖြင့် အိန္ဒိယတစ်ခွင် လှည့်လည်၍ ဝါဒပြိုင်ဆိုင် ပြောဆိုခဲ့သည်။ (မဟာဝံသ၊ ၃၇၊ ၂၁၅-၂၁၆ဂါထာ)။

ယင်းသို့ လှည့်လည်ရင်း ကျောင်းတိုက်တစ်ခုသို့ ရောက်စဉ် ညအချိန်၌ ပတဇ္ဇလီ၏ ဝါဒကို ပုဒ်ပါ၍ အပြည့်အစုံ သံနေသံထားဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ်၍ ရွတ်ဖတ်သည်။ (၎င်း ၂၁၆-ဂါထာ)။ ထိုကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးနေသော အရှင်ရေဝတ မထေရ်မြတ်သည် "ဤလူလင်ကား ပညာဉာဏ် ကြီးမား၏။ (ထို့ကြောင့်) ဆုံးမသင့်၏"ဟု ဆင်ခြင်ပြီး "မြည်း၏ အသံဖြင့် တွန်မြည်နေသူကား မည်သူနည်း"ဟု မေးမြန်း၏။ ပုဂ္ဂိုလ်လူလင်က "မြည်းသံ၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိ၏လော" ဟု ပြန်၍မေးသည်။ "သိ၏"ဟု မထေရ်က ဆိုသောအခါ လူလင်က မိမိ၏ ဝါဒကို တင်ပြ၏။ မေးသမျှကို မထေရ်က ဖြေဆိုနိုင်သည့်ပြင် ချွတ်ယွင်းချက်များကိုလည်း ထောက်ပြ၏။

မေးမြန်းပြီးသောအခါ လူလင်က "အရှင်ဘုရားလည်း မိမိဝါဒကို တင်ပြဦးလော့"ဟု ဆိုသည်။ အရှင်ရေဝတမထေရ်က အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို ဟောပြောသောအခါ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို နားမလည်သဖြင့် "မည်သူ့ မန္တန်နည်း"ဟု လူလင်က မေး၏။ အရှင်မြတ်က ဗုဒ္ဓမန္တန် ဖြစ်ကြောင်း ဖြေဆိုသောအခါ သင်ယူလိုကြောင်း တောင်းပန်သဖြင့် အရှင်မြတ်က ရဟန်းပြုပြီးမှ သင်ပေးမည်ဟု ဆိုသည်။ လူလင်သည် မန္တန်ကို အလိုရှိ သောကြောင့် ရဟန်းပြုပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူသည်။ နောင်

အခါ ဓမ္မ အစစ်အမှန် ဖြစ်သည်ကို သဘောပါက်သွားသည်။ ပိဋကတ်ကို သင်ယူ တတ်မြောက်သောအခါ မြတ်စွာဘုရား၏ အသံတော်ကဲ့သို့ အသံမြည်ဟိန်းပုံကို ထောက်ဆပြီး မြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့ ထင်ရှားမည်ကို ရည်ရွယ်လျက် သမိုင်းဆရာတို့သိသော 'ဗုဒ္ဓယောသ' ဟူသော အမည်ကို ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတို့က မှည့်ခေါ်ကြသည်။

မိလိန္ဒပုဂ္ဂိုလ် အဖြေရှင် အရှင်နာဂသေန၊ တတိယသံဂါယနာ သံဃာခေါင်းဆောင် အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တိတိဿနှင့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသတို့ ဗုဒ္ဓအဆုံးအမ အောက်သို့ ရောက်လာပုံ နောက်ခံ အကြောင်းများမှာ ခပ်ဆင်ဆင် တူကြသည်။ ထူးခြားသည့် ပါရမီရှင်များတွင် ဖြစ်ရပ်ဆန်းများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့်အတိုင်း အနည်းဆုံးတော့ ထိုအရှင်မြတ်များ အနေဖြင့် အဆုံးအမသစ် တစ်ရပ်ကို လက်ခံနိုင်ရန် အချေအတင် ဆွေးနွေးမှုများ ရှိခဲ့သည်ဟု ယူသော် ယုတ္တိနှင့် မဆန့်ဟု ဆိုနိုင်ရာသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ လောင်းလျာသည် ထိုကျောင်းတိုက်၌ပင် ဉာဏောဒယကျမ်း နှင့် အဋ္ဌသာလိနီကျမ်းတို့ကို စီရင်သည်။ ထို့နောက် ပရိတ္တအဋ္ဌကထာကို စီရင်ရန် အားထုတ်စဉ် ဆရာဖြစ်သူ အရှင်ရေဝတထေရ်က ဇမ္ဗူဒိပ် (အိန္ဒိယ အလယ် ပိုင်း)၌ -

- ပါဠိတော်သာရှိပြီး အဋ္ဌကထာများမရှိခြင်း
- အာစရိယဝါဒ ကွဲပြားမှုမရှိခြင်း
- သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ အရှင်မဟိန္ဒ ရေးသားခဲ့သော သံဂါယနာ သုံးတန် တင် သီဟိုဠ်ဘာသာ အဋ္ဌကထာများ ရှိခြင်း

တို့ကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သွား၍ ယင်းသီဟိုဠ်ဘာသာ အဋ္ဌကထာများကို မာဂဓီ (ပါဠိ)ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုမှု လူအများ အကျိုးရှိလိမ့်မည်ဟု မိန့်ကြားသည်။ (မဟာဝံသ ၃၇၊ ၂၂၈- ၂၂၉-၂၃၀ ဂါထာ)။

သို့ဖြင့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသသည် သူတော်ကောင်း ရဟန်းတော်

များ သီတင်းသုံးတော်မူကြလျက် ဒက္ခိကသာခါ (တောင်ကိုင်း) မဟာ ဗောဓိပင်၊ မဟာစေတီ၊ လောဟပါသာဒ စသည်တို့ တည်ရှိသော မဟာ ဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်ကြီးသို့ ရောက်သွားပြီး ပဓာနယရခေါ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျောင်းတွင် အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တနှင့် အရှင်သံဃပိလ မထေရ်မြတ်ထံမှ သီဟိုဠ် ဘာသာ အဋ္ဌကထာအားလုံးနှင့် ထေရဝါဒကို ကြားနာသင်ယူပြီးလျှင် ဤသည်သာ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အလိုတော် ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်ခဲ့သည်။

ထို့နောက် အရှင်မြတ်သည် ပိဋကတ်သုံးပုံ၏ အဋ္ဌကထာသစ်များ ကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားရန် တောင်းပန်သောအခါ ခွင့်ပြုချက် မရမီ ယင်းကိစ္စ ဆောင်ရွက်ရန် စွမ်းရည် ရှိမရှိ စမ်းသပ်ခံရသည်။ သို့ဖြင့် ပိဋ ကတ်သုံးပုံနှင့် အဋ္ဌကထာတို့ကို အခြေခံ၍ လိုအပ်သည့် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အနှစ်သာရ အားလုံး ပါဝင်စေလျက် ရှင်းလင်း တိကျသည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ကျမ်းကို ရေးသားသည်။

ရေးပြီးကျမ်းကို နတ်ဒေဝါတို့ ဝှက်ထားသဖြင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ပြန် ရေးရသည်။ နတ်ဒေဝါတို့က ဝှက်ထားပြီး ကျမ်းများကို ပြန်ပေးသဖြင့် ယင်း သုံးကျမ်းလုံးကို တိုက်ဆိုင် ဖတ်ရှုသောအခါ ဝါကျတစ်ကြောင်းမျှပင် ကွဲလွဲခြင်း မရှိသဖြင့် သံဃာတော်များက 'ဤသည်ကား မေတ္ထေယျ ဘုရားအလောင်း အမှန်ဖြစ်၏'ဟု မိန့်တော်မူကြသည်။

အနရာမှော မည်မျှကြာ

အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် အနရာဓပုရမြို့၌ မည်မျှကြာအောင် သီတင်းသုံးခဲ့ သည်ကို မသိရသော်လည်း တစ်နှစ်ကြာ ရေးရသည့် သမန္တပါသာဒိကာ လို ကျမ်းစာပေါင်း အနည်းဆုံး ဆယ်ခုထက်မနည်း ရေးသားခဲ့သဖြင့် စာပေသင်ယူသည့် နှစ်များအပါအဝင် အနည်းဆုံး ဆယ်နှစ်၊ ဆယ့်ငါးနှစ် ခန့် သီရိလင်္ကာ၌ သီတင်းသုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။

သမိုင်း မှတ်တမ်းများက အရှင်မြတ်သည် ဘာသာပြန်ကိစ္စ ပြီးဆုံး

သောအခါ မဟာဗောဓိကို ဖူးမြော်ရန် အိန္ဒိယသို့ ပြန်ကြွကြောင်း ဆိုသ ဖြင့် အိန္ဒိယ၌ ပါဠိဘာသာ ပြန်လည် ဆန်းသစ်ရေးတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက် ခဲ့ဖွယ် ရှိသည်။ ဆယ်စုနှစ် ၂-ခုနီးပါးမျှ မွေးရပ်မြေနှင့် ဝေးကွာနေသ ဖြင့် မွေးရပ်မြေလည်းဖြစ် ဗုဒ္ဓပွင့်တော်မူရာ ဒေသလည်းဖြစ်သည့် မဟာဗောဓိ သို့ ပြန်ကြွသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အရှင်မြတ်၏ ဘဝနိဂုံးပိုင်း အချိန်နှင့် ပျံလွန်တော်မူသည့် ကာလနှင့် ပတ်သက်၍ တိမ်မြုပ်ဆဲ ဖြစ်သည်။

မဟာဝံသအဆိုကို အနှစ်ချုပ်သော် အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်း၊ ဂယာ အ ရပ်ရှိ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အနီး၌ ဖွားမြင်သူ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် ဝေဒကျမ်း များကို တတ်မြောက်ပြီးနောက် ဗုဒ္ဓဝါဒ တရားတော်များကို ကြားနာရ သဖြင့် ထေရဝါဒကျောင်းတိုက် တစ်ခု၌ အရှင်ရေဝတမထေရ်ထံ ရဟန်း ပြုလျက် ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူသည်။ ထို့နောက် သီရိလင်္ကာသို့ ကြွပြီး ထေရဝါဒကို လေ့လာလျက် အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို မာဂဓီဘာသာဖြင့် ရေး၏ဟု ဖြစ်သည်။

မဟာဗောဓိကျောင်းတိုက်

ထိုအချိန်က ဂယာမြို့နီး ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၏ မြောက်ဘက်၌ ထင်ရှား ကျော် ကြားသည့် မဟာဝိဟာရဝါသီတို့၏ အဆက်အနွယ် ကျောင်းတိုက်ကြီး တစ်ခု ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်။

အေဒီ လေးရာစု၏ ပထမ နှစ်ဝက်တွင် သိရိမေဃဝနမင်း (အေဒီ ၃၀၄-၃၃၂)၏ ညီငယ် (ထိုအချိန်က ရဟန်းတော်)သည် အိန္ဒိယရှိ ဗုဒ္ဓဝင် နေရာတော်များသို့ ဘုရားဖူး ခရီးထွက်ခဲ့စဉ် နေထိုင်ရေး အခက်အခဲ ရှိခဲ့ သဖြင့် သီဟိုဠ်သို့ ပြန်ရောက်သောအခါ ထိုအကြောင်းကို အစ်ကိုဖြစ်သူ အား တင်ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အစ်ကို မင်းကြီးက အိန္ဒိယဘုရင်ထံ ဗုဒ္ဓဝင် နေရာတော်များ၏ အနီး၌ လူအများနားနေရန် ဇရပ်များ ဆောက်လုပ်ခွင့် တောင်းသည်။

အိန္ဒိယဘုရင်က ခွင့်ပြုသဖြင့် မင်းကြီးသည် မဟာဗောဓိစေတီတော် ဝင်း၏ မြောက်ဘက်တွင် မဟာဗောဓိ ဝိဟာရကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ယင်းကျောင်းတိုက်၏ တံခါးပျက်နေရာမှ တူးဖော်ရရှိသော ကြေးပြားစာ တွင် 'ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ လူအားလုံးကို ကူညီခြင်းသည် ဘုရားရှင် အားလုံး တို့၏ အမြင့်မြတ်ဆုံး ဩဝါဒတော်ဖြစ်၏' ဟုဖော်ပြထားသည်။ နှောင်း ခေတ် ရာစုများတွင် ယင်းကျောင်းတိုက်သည် အိန္ဒိယရှိ နာလန္ဒာ၊ ဝိက္က မသိလာ တက္ကသိုလ်များနှင့် အဆင့်တူ ထေရဝါဒ အဆုံးအမကို သင် ကြား ပို့ချသည့် ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် ဖြစ်လာသည်။

မဟာဗောဓိကျောင်းတိုက်သည် တိဗက်ရဟန်းတော် မွေသာမိ အိန္ဒိယသို့ ဘုရားဖူး ရောက်ချိန် အေဒီ ၁၃-ရာစုအထိ ဧည့်ဝတ် ကျေပွန်မှု အစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းထားဆဲ ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် မဟာနန္ဒန်း တော်မှ မဟာဗောဓိအသင်းတိုက်နှင့် တိဗက်ကျောင်း နောက်ဘက် အထိ ရောက်သော ကုန်းမြင့်ရှည်ကြီး အောက်တွင် တည်ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓဂယာကို ရဟန်းတော်များ စွန့်ခွာခဲ့ကြပြီးနောက် မဟာဗောဓိ ကျောင်းတိုက်ကို ဒေသဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများက ခံတပ်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ အရှင်ရေဝတနှင့် တွေ့ပြီး ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူခဲ့ သည်မှာ ဤမဟာဗောဓိဝိဟာရ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ သီရိလင်္ကာသို့ မကြွမီ အဋ္ဌသာလိနီနှင့် ယခု ပျောက်ဆုံးသွားပြီ ဖြစ်သည့် ဉာဏောဒယကျမ်းတို့ ကို ရေးခဲ့သည်မှာ ဤကျောင်းတိုက်၌ပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်^{၁၄}။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူပြီးနောက် သီရိလင်္ကာသို့ အကြွတွင် ထိုအချိန်က ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကား နေသည့် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ မဒရပ်မြို့အနီး မယူရဇူတ သင်္ဘောဆိပ်နှင့် ကစ္ဆိပူရမြို့ စသည်တို့၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်လျက် အန္တက ဘာသာစကား နှင့်ရှိသည့် အန္တကအဋ္ဌကထာကို လေ့လာဖွယ်ရှိသည်။ တစ်ဖန် သီဟိုဠ်

အဋ္ဌကထာများကို လေ့လာရန် သီဟိုဠ်သို့ ကြွသွားသည်ဟု ဆက်စပ်၍ တွေးယူနိုင်ရာသည်။

နတ်ဝှက်ကျမ်းစာ

နတ်ဒေဝါတို့ ဝှက်ထားသည်ဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စာတော်မူ သည် တစ်ချိန်တွင် အကြောင်း တစ်ခုကြောင့် ပေချပ်များ သို့မဟုတ် ကဏ္ဍတစ်ခု ရုတ်တရက် ပျောက်ဆုံးသွားသဖြင့် ပြန်ရေးရသည်။ ပျောက် သွားသည့် စာမူကို ပြန်ရ၍ တိုက်ဆိုင် ကြည့်သောအခါ စာမူနှစ်ခု တူနေ သည်ဟုယူလျှင် ဖြစ်နိုင်သည်။ မြန်မာစာဆို အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရလည်း ထိုအဖြစ်မျိုး ကြုံဖူးသည်။ ရုတ်တရက် ပြည်မြို့သို့ လိုက်ပါရစဉ် တပည့် များထံမှ ကိုးခန်းပျို့၏ ရှေ့ ဂ-ခန်းကိုသာ ရသွားသဖြင့် ဇာတ်ပေါင်းခန်း ကို ပြန်ရေးရသည်။ နောင်အခါတွင် ရေးပြီး စာမူဟောင်းကို ပြန်ရကြောင်း ဆိုသည်။ စာမူနှစ်ခု တူမတူကိုမူ မသိရချေ။

အဘယ်ကြောင့် မဟာဝံသအဆိုကို ယင်းသို့ ဖြည့်၍ ယူရသနည်း ညှိယူသင့်သနည်းဟူမူ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ အကြောင်းကို ရေးသူ အရှင် မွေကိတ္တိ ဆရာသည် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသကို ကြည်ညိုပြီး ဖြစ်သည့်အတိုင်း သဒ္ဒါအရင်းခံဖြင့် ရေးစဉ် တစ်ခါတစ်ရံ ယုတ္တိနယ်ကို ကျော်လွန်သွား သဖြင့် ခေတ်သစ် သုတေသီတို့ လက်ခံနိုင်သည့် နည်းကို စဉ်းစားရ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

(၂) ပညာရှင်များ၏အဆို

ပညာရှင်များသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ ဇာတိဒေသနှင့် ပတ်သက်၍ အရှင်မြတ် ရေးခဲ့သော ကျမ်းစာများမှ ထုတ်နုတ်ပြီး သီလုနိစများ ရနိုင် သမျှ ရှာဖွေကြရာတွင် သမန္တပါသာဒိကာ၌ အောက်ပါ ဖော်ပြချက်တစ်ရပ် တွေ့ရသည်-

'ယံ ပန အန္တကဋ္ဌကထာယံ "အပရိက္ခိတ္တေ ပမုခေ အနာပတ္တိတိ

ဘူမိယံ ဝိနာ ဇာတိယာ ပမုခံ သန္ဓာယ ကထိတန္တိ ဝုတ္တံ။ တံ အန္ဓကရဋ္ဌေ ပါဠေက္ကသန္တိ ဝေသာ ဧကစ္ဆဒနာ ဂုတ္တပါဠိယော သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

အန္ဓကအဋ္ဌကထာ၌ "အရံအတား မရှိသော မျက်နှာစာအရပ်၌ အာပတ်မသင့် ဟူသောစကားကို အကျည်ခံမြင့် မရှိသော မြေ အပြင်၌ မျက်နှာစာ အရပ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်" ဟူသော စကားမှာ အန္ဓကနိုင်ငံ၌ သီးခြား တည်နေကုန်သော အမိုးတစ်ခု တည်းသာ ရှိကုန်သော တိုက်ခန်းအစဉ် (တန်းလျား အဆောက် အအုံ)တို့ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသော စကားဖြစ်သည်။"

အထက်ပါဘာစကား၌ 'အန္ဓကအဋ္ဌကထာဟူသည် အန္ဓကတိုင်းသား မထေရ်တို့ စီရင်သော အဋ္ဌကထာ ဖြစ်သည်။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ သည် အန္ဓကအဋ္ဌကထာ၌ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဆိုသောစကား၊ အန္ဓက နိုင်ငံ၌ ဆောက်လုပ်သော တိုက်ခန်းအစဉ် (တန်းလျားအဆောက်အအုံ) တို့၏ တည်နေပုံအခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ နားလည်သည်'ဟူသော အချက်ကို သိရသည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသအား အန္ဓက နိုင်ငံ (အရပ်)သား မဟုတ်ဟုလည်း မငြင်းဆိုနိုင်ဟု ဆိုသည်။ ဤ၌ အန္ဓကအဋ္ဌ ကထာကို ကောင်းစွာ လေ့လာ သင်ယူဖူးသောကြောင့်လည်း အထက်ပါအတိုင်း ယင်းအဋ္ဌကထာ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို တိကျစွာ ဖွင့်ဆို နိုင်မည်သာ ဖြစ်သည်။

ဇေတုကဏ္ဍိက မထေရ်ကို ဖူးမြော်ရန် ရောက်လာကြသူများတွင် အန္ဓကတိုင်း သားတို့ ပါဝင်သည် (အပါဒါန ၁၊ ၄၂၀)။ အန္ဓကနိုင်ငံသည် ဂေါဓာဝရီ မြစ်ကမ်း၌ ရှိသည်။ ယင်းမြစ်ကမ်း၌ တစ်ချိန်က ဂေါဓာဝရီ ဆရာကြီး နေဖူးသည်။ အဆိုပါသုတ် ဝတ္ထုဂါထာ၌ ဖော်ပြသည့် အသကာ နှင့် အဋ္ဌကတို့ကို အန္ဓကနိုင်ငံ၏ ဘုရင်များဖြစ်ကြောင်း ယင်းအဋ္ဌကထာ

၌ ဖွင့်ဆိုသည် (သုတ္တိနိ-ဋ္ဌ ၂၊ ၂၉၆)။ ယင်းအန္ဓက နိုင်ငံဟူသည် ယခုအခါ အိန္ဒိယ အရှေ့ဖျား ကရဆန (Krsna) နှင့် ဂေါဓာဝရီ မြစ်နစ်ခု အကြား တွင် တည်ရှိသည်။

အချို့ပညာရှင်များက အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသကို အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းသား အဖြစ် ယူလိုကြသည်။ ယင်းသို့ ဖော်ပြရာ၌ နောက်ထပ် အကြောင်းပြ ချက် သုံးခု ရှိသေးသည်။

အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းသား

ပဌမ အကြောင်းပြချက်မှာ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ကို စီရင်သော မထေရ် အများစုသည် အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်းသားချည်း ဖြစ်ခြင်းတည်း။ ဥပမာ အားဖြင့် ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၊ အဘိဓမ္မာဝတာရ အဋ္ဌကထာ၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ နှင့် ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ အဋ္ဌကထာတို့ကို ပြုစု စီရင်သော အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ် သည် စောဠတိုင်း၊ တမ္ပပုဏ္ဏိမြစ်အနီး ဥရဂပုရမြို့သား ဖြစ်သည်။ ဤ မထေရ်သည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသနှင့် ခေတ်ပြိုင်လည်း ဖြစ်သည်။ ပရ မတ္တဝိနိစ္ဆယကျမ်း၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒကျမ်း၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ကျမ်းတို့ကို စီရင်သော အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် ကမ္ဘီဝရတိုင်း၊ ကာဝေရိမြို့သား ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၊ ပရမတ္ထဒီပနီ အဋ္ဌကထာများနှင့် သုတ္တန်ဋီ ကာ စသည်ကို စီရင်သော အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်လည်း အိန္ဒိယတောင် ပိုင်း၊ ကမ္ဘီပုရမြို့သား ဖြစ်သည်။

နောက်တစ်ချက်မှာ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်အဋ္ဌကထာ နိဂုံး၌ အောက်ပါ ဖော်ပြချက် ဖြစ်သည်-

- "အာယာစိတော သုမတိနာ၊
- ထေရေန ဘဒန္တဇောတိပါလေန။
- ကမ္ဘီပုရဒီသု မယာ၊ ပုဗ္ဗေ သဒ္ဓိံ ဝသန္တေန။
- ကမ္ဘီပုရမြို့ စသည်တို့၌ ရှေးက ငါနှင့်အတူ နေဖူးသော ဉာဏ်

ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည့် အရှင်ဇောတိပါလမထေရ် တောင်းပန်
သောကြောင့် မနောရထပူရဏီအဋ္ဌကထာကို (ရေးစီရင်သည်)။

ဤ၌ဖော်ပြသည့် ကမ္ဘိပုရ (ကမ္ဘိဝရလည်းဟူ) မြို့ဟူသည် မဒရပ်
မြို့ အနောက် တောင်ဖက် ၄၅-မိုင်ဝေးသော အရပ်၌ ယခုအခါ ကွမ်ဂျီဗာ
ရမ် (Conjevaram) ခေါ်သော မြို့ဖြစ်သည်။^{၁၇} တတိယမှာ မဇ္ဈိမနိကာယ်
အဋ္ဌကထာ နိဂုံး၌ ဖော်ပြချက် ဖြစ်သည်-

"အာယာစိတော သုမတိနာ၊ ဝေရေန ဘဒ္ဒန္တဗုဒ္ဓမိတ္ထေန။

ပုဗ္ဗေ မယူရဒူတပ-ဋ္ဌနမိ သဒ္ဓိ နိဝဿန္တေန။

မယူရဒူတသဘောဆိပ်၌ ရှေးက ငါနှင့်အတူ နေဖူးသော ညက်

ပညာ နှင့်ပြည့်စုံသော အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္ထထေရ် တောင်းပန်သော

ကြောင့် (ပပဉ္စသုဒ္ဓနီကို ပြုစီရင်သည်)"

ဤ၌ ဖော်ပြသည့် မယူရဒူတသဘောဆိပ်ဟူသည် ယခုအခါ မဒရပ်
မြို့အနီး မိုက်လပိုရ် (Mylapore)အရပ် ဖြစ်သည်။^{၁၈} မယူရဒူတကို မယူရ
ဂူပဋ္ဌန၊ မယူရသုတ္တ ပဋ္ဌနဟုလည်း စာလုံးပေါင်းကြသည်။

တတိယ အကြောင်းပြချက်မှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ နိဂုံးအပြီး လှပ
စွာ ဖွဲ့ဆိုထားသည့် အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ၏ ဂုဏ်ရည်ပြ ဝါကျရှည်ကြီး ဆုံး
ခါနီး၌ တွေ့ရသော "မောရဏှ ခေဒကဝတ္ထဗေဒန"ဟူသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။
မုဒန္တခေဒက၊ မုရဏှခေဒက-ဟုလည်း ရေးသားကြသည်။ ယင်း အရပ်
သည် ယခုမည်သည့် အရပ်ဖြစ်ကြောင်း မသိသေးသော်လည်း အရှင်မြတ်
မွေးဖွားရာအရပ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ယင်းအရပ်ကို နာဂရဇ္ဈနကောဏှ (Nā-
garjjunakonda) ၅၁-မိုင်၊ အမရာဝတီ (Amrāvati)မှ ၅၈-မိုင် အကွာရှိ
ကောတနေမလိပူရီ (Kotanemalipuri)နှင့် ဂုန္ဒလပလ္လီ (Gundla-palli)
ဆက်နေသည့် ရွာနှစ်ခု ဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။ ယင်းဒေသ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဆိုင်ရာ အပျက်အစီးများ တွေ့ရသည်။

သက္ကတပုဒ် ခေဒ-ဟူသည်ရွာ၊ တောင်သူလယ်သမားတို့၏ နေရပ်၊
မြို့ငယ် ဖြစ်ပြီး၊ ခေဒက-ဟူသည် ထိုနေရာ၌ နေထိုင်မွေးဖွားသူဟု အ
ဓိပ္ပာယ်ရသည်။ နေမလိ-ဟူသည် တေလေဂူ (Telugu) ဘာသာစကား
ဖြစ်ပြီး မောရ = ဥဒေါင်း ဖြစ်သည်။ ဂုန္ဒလ-ဟူသည် အဏှ=ဥ ဖြစ်သည်။
သို့ဖြစ်၍ ယင်းဒေသနှစ်ခုသည် ရှေးအခေါ် မောရဏှခေဒက-ဖြစ်ဖွယ်ရှိပြီး
အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ၏ မွေးရပ်မြေ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ ဆိုကြ
သည်။^{၁၉} ဖော်ပြပါပုဒ်သည် ပါဠိသုံး မဆန်ခြင်း၊ ဝိသေသျှပုဒ်၏ နောက်၌
သီးခြား တည်ရှိခြင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာမှ တစ်ပါး ကျန်အဋ္ဌကထာကျမ်း
တို့၌ မပါခြင်းတို့ကြောင့် အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ၏ မွေးရပ်ဇာတိကိုသိသူ ခေတ်
ပြိုင်ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးက ထည့်သွင်းခဲ့ ဖွယ်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။

သီဟိုဠ်ဘုရင် ဒုတိယ ပရတ္တမဗဟုမင်း(အေဒီ ၁၂၂၆-၁၂၆၈)သည်
ထိန်နန်း အရိပ်အရာကို သားတော် ဗောဓိသတ္တဝိဇယဗဟု (အေဒီ ၁၂၇၁-
၁၂၇၁)အား လွှဲအပ်ပြီးနောက် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း၏ သီဟိုဠ်ဘာသာ အဖွင့်
ကျမ်း တစ်စောင် ရေးသားခဲ့သည်။ အဆိုပါကျမ်း၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယော
သ၏ အဋ္ဌကထာကျမ်းများ အပြီးတွင် တွေ့ရသည့် ဝါကျရှည်ကို အရှင်
မဟာဗုဒ္ဓယောသ၏ တပည့် အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္ထထေရ် (ပပဉ္စသုဒ္ဓနီကို ရေး
သားရန် တောင်းပန်သူ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်)က ထည့်သွင်းရေးသားခဲ့ကြောင်း
ဖော်ပြသည်ဟု ဆိုသည်။^{၂၀} အေဒီ ၁၂-ရာစု အစောပိုင်း မတိုင်မီ ရေးသား
ခဲ့သည့် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ၌မူ ယင်းဝါကျရှည်ကြီးကို မည်သူရေးကြောင်း မ
ဖော်ပြသော်လည်း စကားလုံးအချို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်
ယင်းဝါကျရှည်၏ သက်တမ်းမှာ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာထက် ရှေးကျသည်။

သို့ဖြစ်၍ ယင်းဝါကျရှည်၏ အဆိုသည် ခိုင်မာပြီး ယင်း၌ ဖော်ပြချက်
အချို့မှာ အရှင်မြတ်နှင့် ပတ်သက်၍ သိရသမျှ အစောဆုံးသော သိလွန်စ
ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်း ဝါကျရှည်ကို မြန်မာလို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြရမူ-

'စစ်မှန်သည့် သဒ္ဓါပညာဝီရိယတို့နှင့် ပြည့်စုံသူ၊ အကျင့်အာစာရ ဖြောင့်မတ်မှု သိမ်မွေ့မှုတို့ကြောင့် ချီးမွမ်းထိုက်သူ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ဝါဒန္တရတို့ကို မွေ့နှောက်နိုင်သည့် အသိပညာ စွမ်းရည်နှင့် ပြည့် စုံသူ၊ အဋ္ဌကထာနှင့် တကွသော ပိဋကတ်သုံးပုံကို အသိပညာ ဖြင့် ထွန်းလင်းနိုင်သူ၊ သဒ္ဓါပညာရှင်၊ ကောင်းမွန် အထက်တန်း ကျသော စကားကို ဆိုသူ၊ သင့်မသင့်ကို ဝေဖန်နိုင်သူ၊ မထင် ရှားသည်ကို ထင်ရှားအောင် ပြတတ်သူ၊ အချေအတင် ဆိုနိုင်သူ၊ ကဗျာဆရာ ကြီး၊ အဘိညဉ့်ခြောက်ပါး ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးစသော ဂုဏ်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံကြလျက် ဥတ္တရိမနဿမ္မေတို့၌ အပိတ် အပင် မရှိကြသည့် မထေရ်အစဉ် အဆက်၏ ဆီမီးတန်ဆောင် သဖွယ် ဖြစ်ကြသော မဟာဝိဟာရဝါသီတို့၏ အဆင်တန်ဆာနှင့် တူသူ၊ ကျယ်ပြောသည့် ပညာရှင် ဗုဒ္ဓဇောသထေရ်' ဟု ဖြစ်သည်။

ပညာရှင်များ၏ အဆိုကို အနှစ်ချုပ်သော် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသ သည် အန္ဓကတိုင်းသား သို့မဟုတ် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ ကဏ္ဍိပုရနယ်၊ မောရက္ခရာသား ပုဏ္ဏားမျိုး ဖြစ်သည်။ ပေဒင်သုံးပုံနှင့် ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံကို ကုံလုံ စွာ တတ်မြောက်ပြီး ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ တရားတော်များကို ကြားနာရသဖြင့် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ထေရဝဒကျောင်းတိုက်တစ်ခု၌ အရှင်ရေဝတ မထေရ် အမှူးရှိသော မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းသား ရဟန်းတို့၏အထံ၌ ရှင်ရဟန်း အဖြစ်ခံယူပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူသည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။

သို့သော် ဤအဆိုမှန်လျှင် မဟာဝံသအဆို မှားမည် ဖြစ်သော ကြောင့် ဤအဆို မှန်ကန်ကြောင်းပြသရန် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ဒေသနှင့် သီဟိုဠ်အကြား ဆက်သွယ်မှုအတွက် ပိုမိုခိုင်လုံသည့် ဖော်ပြချက်များ လို သေးကြောင်း ဘိက္ခု ဉာဏမောဠိမထေရ်က ထောက်ပြခဲ့သည်။^{၂၁}

မြန်မာနိုင်ငံသားလော

အချို့သုတေသီများက အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသကို မြန်မာနိုင်ငံသားဟု ဆိုကြ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ တလိုင်းရာဇဝင်များ၌ ပုဏ္ဏားမျိုး အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ မထေရ် အကြောင်းကို ဖော်ပြချက် ရှိသည်။ ထိုအရှင်သည် ရှေးခေတ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားသည့် ရာမညဒေသ သထုံမြို့မှ ပိဋကတ်သုံးပုံကို တလိုင်းဘာသာ ပြန်ဆိုရန် သီဟိုဠ်သို့ သွားသည်။ (အိန္ဒိယမှ တစ်ဆင့် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။) အပြန်တွင် မိမိနှင့်အတူ ပိဋကတ်သုံးပုံ တလိုင်းဘာသာ ပြန်များကို သထုံသို့ ယူလာသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအဆိုအတွက် ခိုင်လုံ သည့် အထောက်အထားများ လိုသေးသဖြင့် အမည်တူ အခြားမထေရ် တစ်ပါး အဖြစ်သာ မှတ်ယူသင့်သည်။ အဋ္ဌသာလိနီနှင့် သမ္မောဟဝိနော ဒနီတို့ကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူ၏ အမည်မှာလည်း အရှင်ဗုဒ္ဓဇော သ ဖြစ်သည်ကို သတိပြုသင့်သည်။^{၂၂}

ပညာရှင်တို့ အလိုအရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသက သီဟိုဠ်မထေရ် များထံ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ဖွင့်ဆိုရန် တောင်းပန်သည် မဟုတ်ဘဲ အရှင် မြတ်ကိုသာ သီဟိုဠ် ဆရာတော်များက အဋ္ဌကထာကျမ်းများ ရေးသားရန် တောင်းပန်ကြသည်။ ရှေးဟောင်း သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများကို သင် ယူနေစဉ် အရှင်ဗုဒ္ဓဇောသ၏ ထက်မြက်စူးရှသော ဉာဏ်၊ စင်ကြယ် သော သီလနှင့် သံဝဏ္ဏနာ ဖွင့်ပြနည်းတို့၌ ကောင်းစွာ ကျွမ်းကျင်သည်ကို သိကြရသဖြင့် အဋ္ဌထာကို သင်ယူခြင်း ကိစ္စပြီးဆုံးသောအခါ အရှင်သံဃ ပါလစသော မထေရ်တို့သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်စသော ကျမ်းတို့ကို ပြုစီရင်ရန် တောင်းပန်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤအချက်ကို အရှင်မြတ်ပြုစုသော ကျမ်းတိုင်းနီးပါး၌ ကျမ်းရေးရန် တောင်းပန်သူ ပါရှိနေခြင်းက ပညာရှင်များ၏ အဆိုကို ထောက်ခံသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်းသို့ တောင်းပန်ကြရာ၌ အကြောင်းတရားများ ရှိသည်။

တောင်းပန်ကြောင်း

ပဌမ အကြောင်းမှာ မဟာဝိဟာရဝါသီ ဂိုဏ်းသားတို့၏ ပိဋကတ်ကျမ်းစာကို လူအများ မသင်ယူလိုကြခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သံဂါယနာ သုံးတန်တင် ပါဠိပိဋကတ်၊ ဝဇ္ဇဂါမဏီမင်း လက်ထက် ပေထက် အက္ခရာတင် ပိဋကတ်မူဟူသော ရှေးဟောင်းပိဋကတ် ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် မသင်ယူလိုကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒုတိယ အကြောင်းမှာ အဋ္ဌကထာဟောင်းများသည် ဖော်ပြပါ အတိုင်း ရှေးကျသည့်ပြင် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသောကြောင့် မိမိ (မဟာဝိဟာရဝါသီ)တို့၏ ပါဠိပိဋကတ်ကို ဇမ္ဗူဒီပစသော ဒေသတစ်ပါးသို့ မဖြန့်ချိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အဘယဂိရိဝါသီ ဂိုဏ်းသားတို့မှာ ဝဇ္ဇဂါမဏီမင်း လက်ထက်မှစ၍ သက္ကတဘာသာဖြင့် တင်ထားသော ဓမ္မရစ်ဂိုဏ်း၊ မဟာယာနဂိုဏ်းတို့၏ အသစ်အသစ်သော ပိဋကတ်ကို သင်ယူကြသည်။ ထို့ကြောင့် အသစ်အသစ်ကိုသာ အလိုရှိသော လူ့သဘာဝအတိုင်း လူအများသည် အဘယဂိရိဝါသီတို့၏ ပိဋကတ်ကို သင်ယူလိုကြသည်။ သက္ကတ ဘာသာဖြစ်၍ ဇမ္ဗူဒီပစသော တိုင်းတစ်ပါးတို့၌လည်း မိမိတို့၏ ဝါဒကို ဖြန့်ချိရန် စွမ်းနိုင်ကြသည်။

တတိယ အကြောင်းမှာ မဟာဝိဟာရဝါသီ မထေရ်တို့သည် မိမိတို့၏ ရှေးဟောင်း သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာကို ပါဠိဘာသာဖြင့် အသစ်ပြုပြင် စီရင်လိုကြချိန်၌ အရှင် မဟာဗုဒ္ဓယောသသည် ထိုစွမ်းရည်နှင့် ပြည့်စုံသည်ကို သိကြရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဤအကြောင်းများကြောင့် သီဟိုဠ်မထေရ်ကြီးများက အရှင်ဗုဒ္ဓယောသအား သီဟိုဠ် ဘာသာ အဋ္ဌကထာများကို ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရန် တောင်းပန်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။^{၂၆}

ခေတ်ကာလ

တွင်းသင်းနှင့် ဦးကုလား မြန်မာရာဇဝင် ကျမ်းတို့၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယော

သသည် သာသနာ ၉၃၀ (အေဒီ ၃၈၇) ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်သို့ ရောက်၏ဟုဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဆိုကို မှန်နန်းရာဇဝင်၌ ပယ်ထားသည်။ 'ဤအရာ၌ ရာဇဝင်ကြီး (တွင်းသင်းရာဇဝင်ကို ရည်ညွှန်းသည်) တွင် သေဥလည်ကြောင်မင်း နန်းတက် လေးဆယ့်နှစ် ရှိသောအခါ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ သီဟိုဠ်သို့ ကူးသည်ဟု ဆိုလေသည်။ သေဥလည်ကြောင်မင်း နန်းတက် လေးဆယ့်နှစ် ရှိသောအခါ သာသနာ ကိုးရာသုံးဆယ် ရောက်သောနှစ်၊ သက္ကရာဇ် သုံးရာရှစ်ခုတွင် မဟာနာမမင်း မင်းမှ မဖြစ်လေသေး။ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်စင် ကွာဝေးလေသောကြောင့် သေဥလည်ကြောင်မင်း လက်ထက် မဟုတ်၊ သားတော် ကြောင်တူရစ်မင်း လက်ထက် နန်းတက် တစ်ဆယ့်ငါး နှစ်ရှိသောအခါ သာသနာ ကိုးရာလေးဆယ့်ခြောက်နှစ်၊ သက္ကရာဇ် သုံးရာ နှစ်ဆယ့်လေးခုတွင်မှ မဟာနာမ မင်းဖြစ်သတည်း။ ဤကား ဒီပဝင်ကျမ်းလာ၊ ကလျာဏီကျောက်စာ၊ သာသနဝံသနှင့် အညီတည်း။^{၂၇}

သီရိလင်္ကာ အစဉ်အလာအရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသသည် သာသနာ သက္ကရာဇ် ၉၆၅-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်သို့ ရောက်သည်။ မဟာဝံသ (အခန်း ၃၇၊ ၂၃၁)၌ မဟာနာမမင်း(၄၀၇-၄၂၉) လက်ထက်တွင် ရောက်ကြောင်း ဆိုသဖြင့် မှန်နန်းအဆို ယုတ္တိရှိသည်။

မဟာနာမမင်းသည် ဥပတိဿမင်း (၃၆၁-၄၀၇)၏ ညီငယ် ဖြစ်သည်။ ဥပတိဿ၏ မိဖုရားသည် မဟာနာမနှင့် ဖောက်ပြန်သောကြောင့် တစ်ယောက်တည်းရှိစဉ် ဥပတိဿကို ဓားဖြင့် ထိုးသတ်သည်။ ရဟန်းပြုနေသူ မဟာနာမသည် ချက်ခြင်း လူဝတ်လဲပြီး အစ်ကိုအား သတ်ခဲ့သည့် မိဖုရားကိုယူ၍ ထီးနန်း စိုးစံသည်။ မဟာနာမမင်းသည် နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်ကြာ အုပ်ချုပ်သည်။ ဤမင်းသည် အဘယဂိရိဝါသီ ဂိုဏ်းသား ရဟန်းများကို ကြည်ညို အားပေးသည်။

ဤဖော်ပြချက်၌ နားလည်ရသည့် အရေးကြီးသောအချက် တစ်ခုမှာ ရဟန်းဘဝနှင့်ရှိစဉ် မဟာနာမ၏ အမည်ဖြစ်သည်။ ရဟန်းမပြုမီ မဟာနာမ၏ အမည်ကို မရှင်းလင်းဘဲ ရှိသည်။ သို့သော် အေဒီ ၁၂၆၆-တွင် သီဟိုဠ် ဘာသာဖြင့်ရေးသည့် ပူဇော်လိယကျမ်း၌ ဖော်ပြချက် တစ်ရပ် ပါသဖြင့် ရှင်းသွားသည်။ ယင်းကျမ်း၌ အရှင်မဟာ ဗုဒ္ဓယောသသည် ၎င်း၏ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများကို သိရိနိဝါသမင်း (သာရတ္ထ၊ ဝိမတိတို့၌ သိရိနိဝါသ-ပုဒ်ကို ဝိသေသန အဖြစ်ယူပြီး ဘုရင်၏အမည်ကို သိရိပါလ-ဟုယူသည်)နှင့် အမတ်ကြီး မဟာနိဂမသာမိတို့ တောင်းပန်သောကြောင့် ရေးသားသည်ဟု ဆိုသည်။ ပူဇော်လိယကျမ်း၌ပင် နောက်တစ်နေရာ၌ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသသည် မဟာနာမမင်း အုပ်ချုပ်စဉ် အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို ရေးသားသည်ဟု ဆိုပြန်သည်။ ယင်းဖော်ပြချက် နှစ်ရပ်၌ တစ်ကျမ်းတည်းတွင် ကျမ်းပြုသူ တစ်ဦးတည်းက ဘုရင်တစ်ပါး တည်းကို နာမည်နှစ်မျိုးဖြင့် ဖော်ပြသည်။ သိရိနိဝါသ အမည်သည် ရဟန်းဘွဲ့ဖြစ်ပြီး မဟာနာမ အမည်သည် အဘိသိက်ခံပြီးနောက် ခံယူသောအမည် ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သိရိနိဝါသမင်းသည် မဟာနာမမင်း ဖြစ်သည် ။^{၂၅}

သီရိလင်္ကာ အစဉ်အလာနှင့် မှန်နန်းတို့ အဆိုကို ယူပြီးဆိုရမူ အေဒီ ၄၂၂၊ သိရိနိဝါသ သို့မဟုတ် သိရိပါလ သို့မဟုတ် မဟာနာမ သုံးမည်ရသည့် သီဟိုဠ်ဘုရင် နန်းစံ ၁၅-နှစ်တွင် အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ သီဟိုဠ်သို့ ရောက်ကြောင်း မှတ်ယူသင့်သည်။ သမန္တပါသာဒိကာကို ၎င်းမင်း နန်းစံ ၂၀-နှစ်မြောက်တွင် စတင်ရေးသားပြီး ၂၁-နှစ် မြောက် (အေဒီ ၄၂၇ နှင့် ၄၂၈)တွင် ပြီးစီးသည်။ ကျမ်းပြုချိန် တစ်နှစ်ကြာပြီး အရှင်မြတ် သီရိလင်္ကာကို ရောက်ပြီးနောက် ၅-နှစ်အကြာတွင် ရေးသားပြီးစီးခဲ့သည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းမှာ ယင်းထက်ရှေးကျပြီး အခြားကျမ်းများကိုလည်း မရေးမနှောင်းတွင် ရေးသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ သီရိလင်္ကာသို့ ရောက်ရှိ ချိန်သည် အေဒီ ၄၁၁-တွင် သီရိလင်္ကာသို့ ရောက်လာပြီး ၂-နှစ်ကြာ ဗုဒ္ဓစာပေ ကျမ်းဂန်များကို လေ့လာသွားသူ တရုတ် ရဟန်းတော် ဖာဟိယန် ရောက်ပြီး နောက်မှ ဖြစ်သည်^{၂၆}။

စာမျက်နှာပေါင်း

အရှင်မြတ် ရေးသားခဲ့သည့် ကျမ်းစာများကို စာမျက်နှာပြု ကြည့်သော အခါ အောက်ပါ အတိုင်းတွေ့ရသည် -

၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ပ၊ ဒု	စာ-၇၂၄
၂။ သမန္တပါသာဒိကာ ပ၊ ဒု၊ တ၊ စ	စာ-၁၅၉၈
၃။ သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ ပ၊ ဒု၊ တ	စာ-၉၉၀
၄။ ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ ပ၊ ဒု၊ တ၊ စ	စာ-၁၂၇၅
၅။ သာရတ္ထပ္ပကာသနီ ပ၊ ဒု၊ တ	စာ-၁၀၁၁
၆။ မနောရထပူရဂီ ပ၊ ဒု၊ တ၊	စာ-၁၁၇၀
၇။ အဋ္ဌသာလိနီ	စာ-၄၅၃
၈။ သမ္မောဟဝိနောဒနီ	စာ-၅၀၇
၉။ ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	စာ-၄၉၈
၁၀။ ကင်္ခါဝိတရဂီ	စာ-၃၅၆
၁၁။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ပ၊ ဒု	စာ-၉၀၂
၁၂။ ပရမတ္ထဇောတိကာ	
(က)ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ	စာ-၂၁၆
(ခ)သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ ပ၊ ဒု	စာ-၆၃၈
၁၃။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ ပ၊ ဒု၊ တ၊ စ၊ မ၊ ဆ၊ သ	စာ-၃၂၃၇

စုစုပေါင်း စာမျက်နှာ ၁၃၅၇၅-ဖြစ်သည်။
စာမျက်နှာ ၁၅၉၈-ရှိသည့် သမန္တပါသာဒိကာကို တစ်နှစ်နှင့် အပြီး

ရေးသည် ဆိုလျှင် ဖော်ပြပါ စာမျက်နှာ စုစုပေါင်းကို အနားမယူဘဲ ရေးလျှင် အနည်းဆုံး ၈-နစ်ခွဲခန့် ရေးသားရမည် ဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ်၏ အာရောဂျ (ကျန်းမာခြင်း)ဂုဏ်၊ ပညာဂုဏ်၊ ဝီရိယဂုဏ်၊ အဓိဋ္ဌာန (အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ချက်)ဂုဏ်တို့ကား အဘယ်သူ မအံ့ချီးနိုင်ဘဲ ရှိအံ့နည်း။

ကျမ်းပြုဆုတောင်း

များပြားလှသော အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို ပေရွက်ပေါ်တွင် သံကညစ်ဖြင့် ရေးသား ပြုစုခဲ့သော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် အလွန်ထူးခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်သေးဟု အရှင်မြတ် ရေးသားခဲ့သော အဋ္ဌကထာကျမ်းများ ၏ နိဂုံး ဖော်ပြချက်အချို့ကို ကိုးကား၍ ဆိုကြသည်။

'စိရဋ္ဌိတတ္ထ ဓမ္မဿ၊ ကရောန္တေန မယာ ဣမံ။
သဒ္ဓမ္မဗဟုမာနေန၊ ယဉ္ဇ ပုညံ သမာစိတံ။
သဗ္ဗဿ အာနဘာဝေန၊ တဿ သဗ္ဗေပိ ပါဏိနော။
ဘဝန္တ ဓမ္မရာဇဿ၊ သဒ္ဓမ္မရသသေဝိနော။
'သဒ္ဓမ္မေ ကြာရုညံစွာ တည်တံ့စေရန် သဒ္ဓမ္မကို မြတ်နိုးသည့် အတွက် ဤဝိနည်းအဋ္ဌကထာကို စီရင်သဖြင့် ကျွန်ုပ်ရရှိသော ကုသိုလ် အားလုံး၏ အစွမ်းကြောင့် သတ္တဝါ အလုံးစုံသည် တရားမင်းမြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ဓမ္မရသကို ခံစားနိုင်ကြပါစေ'
(ဝိနည်းအဋ္ဌကထာနိဂုံး)။

'ယံ ပုညမုပစိတံ တေန၊
ဟောတု သဗ္ဗော သုခီ လောကော။
'(ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းပြု) ကုသိုလ်ထူးကြောင့် သတ္တလောက တစ်ခုလုံးသည် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဖြင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ချမ်းမြေ့ကြပါစေ"။
(သံယုတ္တအဋ္ဌကထာနိဂုံး)။

စသည်ဖြင့် ကျမ်းပြု ကုသိုလ်ထူးကို ရည်ညွှန်း၍ ဆုတောင်း အထူးပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

'စိရံ တိဋ္ဌတု သဒ္ဓမ္မော၊ ဓမ္မေ ဟောန္တ သဂါရဝါ။
သဗ္ဗေပိ သတ္တာ ကာလေန၊ သမ္မာ ဒေဝေါ ပဝဿတု။
ယထာ ရက္ခိသု ပေါရာဏာ၊ သုရာဇာနော တထေဝိမံ။
ရာဇာ ရက္ခတု ဓမ္မေန၊ အတ္တနောဝ ပဇံ ပဇံ'။
'သဒ္ဓမ္မသုံးဖြာ သာသနာ အခွန်ရှည်ပါစေ။ သတ္တဝါအလုံး ဓမ္မကို ရိုသေလေးစား လိုက်နာနိုင်ကြပါစေ။ မိုးမင်းသည် ရွာသင့်ချိန်၌ ကောင်းစွာ ရွာပါစေ။ ရှေးမင်းကောင်းများကဲ့သို့ ပြည့်ရှင်မင်းတို့ သည် ပြည်သူကို မိမိ သားသမီးရင်းများပမာ စောင့်နိုင်ကြပါစေ'
(အဋ္ဌသာလီနီနိဂုံး)။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမ ထေရ်မြတ်သည် မိမိ၏ အဋ္ဌကထာကျမ်း ပြုကုသိုလ် အထူးကို နတ်နှင့်တကွသော သတ္တလောက၏ ကောင်းကျိုး ချမ်းသာ ရရှိရေး အတွက် သာ ရည်ညွှန်းတော်မူခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

သီဟိုဠ်မှ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ကျမ်းနိဂုံး၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ၏ ဆုတောင်း အထူးပါရှိပြီး ယင်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုသူ အရှင် ဉာဏမောထေရ်က ဖော်ပြခဲ့သည် -

'ဤကျမ်းပြုကုသိုလ်နှင့် အခြား ကုသိုလ်ထူးများကြောင့် နောက်ဆုံးဘဝတွင် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရလို၏။ ကောင်းမှုကို မြတ်နိုးပြီး ကာမဂုဏ်ကို မတပ်မက်ဘဲ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရရှိလျက် လောက၏ အထွတ် အထိပ်၊ ပညာရှင်တို့၏ ကိုးကွယ်ရာ၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ကောင်းကျိုးကို ဆောင်ရွက်သူ ဖြစ်တော်မူသော မေတ္တယျဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသော တရားဓမ္မကို နာယူရလျက် အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိပြီး ထိုဘုရားရှင်၏ သာသ

နာတော်ကို ထွန်းတောက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ကိုယ် ဖြစ်ရပါလိမ့်။

သို့ရာတွင် အထက်ပါ ဆုတောင်းအထူးမှာ မြန်မာမူ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မပါရှိပေ။ စာမူ ရေးကူးသူတို့ ထည့်သွင်းခဲ့သည်များလည်း ဖြစ်နိုင်သဖြင့် မပါခြင်းသည်သာ သင့်မြတ်ဖွယ်ရှိသည်။ ထူးခြားသည်မှာ သာရထ္ထဋီကာ ရှင်နှင့် တောင်ဖီလာ ဆရာတော်တို့လည်း ထိုဖော်ပြချက်နှင့် ဆင်တူစွာ ပင် ဆုတောင်းခဲ့ကြသည်။

ကျမ်းကိုး

- ၁ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ် ကုန်ခါနီးတွင် ပဏ္ဍိတ် ဓမ္မရတန အမည်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ် က ယင်းကျမ်းကို တည်းဖြတ် ပြင်ဆင် ပုံနှိပ်ခဲ့သည်။
- ၂ ဤကျမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ သာသနာရေးဦးစီးမှ ပုံနှိပ်ထားပြီ။
- ၃ *Pali Literature of Ceylon*, p. 95
- ၄ C.A. F. Davids, *Buddhist Psychological Ethics*, London, 1932, p. xxvii.
- ၅ *Hand Book of Pali Literature*, p. 20
- ၆ *Ibid.* p. 20
- ၇ *Pali Literature of Ceylon*, p. 96
- ၈ *HBPL*, p. 47
- ၉ *Pali Literature of Ceylon*, p. 96
- ၁၀ *HBPL*, p. 63
- ၁၁ *A Histotry of Pali Literature*, Vol. p. 376

- ၁၂ *Cprrections to Geiger's Mahavamsa*, p 142-157
- ၁၃ *B.C. Law, Life and Works of Buddhaghosa*, 1932
- ၁၄ S. Dhammika, *A History of Buddha Gaya*, BuddhaNet.net (Web Site)
- ၁၅ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂနိဒါနကထာ၊ စာ-၃၂။
- ၁၆ Malalasekera, *Pali Proper Names*
- ၁၇ P.L.C., p.113
- ၁၈ *Journal of Oriental Rescarch*, Madras, Vol. XIX, p.281
- ၁၉ Nanamoli, *The Path of Purification* p, XVI
- ၂၀ *HBPL*, p. 28
- ၂၁ *Ibid*, p. XVI (Foot Note)
- ၂၂ *Encyclopaedia of Religion*, article 'Buddhaghosa' by T. W. Rhys dvids
- ၂၃ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂနိဒါနကထာ၊ စာ- ၃၆။
- ၂၄ မှန်နန်းရာဇဝင်၊ ပ-တွဲ၊ စာ-၂၃၆။
- ၂၅ PLC, p. 96
- ၂၆ H. A. Giles, *The Travels of Fa-Hsien*, Cambridge, 1923